

СУТНІСТЬ, ВИДИ ТА НОВАЦІЇ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ТУРИЗМІ

Поступна О.В., д-р держ. упр., проф.
Ляшенко А.Р., здобувач вищої освіти
Національний університет цивільного захисту України,
м. Харків, Україна

Екологічний туризм як новий вид туризму та нова концепція туристичних подорожей та світосприйняття з'явився у середині ХХ ст. Свій розвиток він розпочав у 70-х рр. з початковою метою – зупинити масовий відтік селян у місто, однак, у міських мешканців в той ж час виникла потреба навпаки звернутися до природи як екосистеми, подихати чистим повітрям та насолодитися природними краєвидами.

З початку виникнення екотуризму в науковій літературі та у практичній діяльності виникла велика кількість термінів, що таким чи інакшим чином трактують екотуризм як явище або є дуже близькими за змістом поняття. Наприклад, «природний туризм», «м'який туризм», «агротуризм», «подорожі у дику природу», «відповідальний туризм», «зелений туризм». «сільський туризм», «фермерський туризм» та ін. Це свідчить про те, що поняття «екотуризм» є доволі широким і різноманітним, тому тривалий час не мало чіткого визначення, що в свою чергу призводило до непорозуміння серед науковців та практиків.

На підставі аналізу низки літературних джерел можна дійти висновку, що науковці по-різному трактують сутність екотуризму: одні вважають, що це вид туризму, який ґрунтується на туристському попиті та розвивається під час пересування туристів екомісцевістю, задовольняючи в першу чергу подорожуючих; другі – підкреслюють, що це туристичний напрямок, який покликаний забезпечити збереження природи та заповідних ландшафтів; треті – сприймають екотуризм як нову філософію життя, в якій головною цінністю є природа, тож туристи подорожують з природоохоронною метою. Проаналізовані нами визначення відображають різні підходи до екотуризму: перший акцентується на мінімізації впливу на природу, другий – на інтегрованому розвитку туризму та збереженні навколишнього середовища. Однак, на нашу думку, екотуризм доцільно розглядати, як вид туризму, який сприяє пізнанню та захисту природи з боку подорожуючих, залучає місцеві громади у взаємовигідні відносини із правоохоронними організаціями та власниками екоготелів, що розміщені на території цих громад або поблизу них, що в цілому сприяє сталому розвитку території. У такому разі, екотуризм об'єднує туристів, громаду, владу, захисників природи,

науковців з метою організації та здійснення низки заходів із відпочинку, екопросвіти та збереження природи.

Варто зазначити, що як немає уніфікованого підходу до визначення змісту поняття «екологічний туризм», так і немає єдиного підходу до визначення його видів. Однак, відштовхуючись від вже відомої інформації, можемо припустити, що екотуризм поєднує в собі природні, культурні та соціальні цінності, які просувають взаємодію людини і природи. Це дозволяє виділити дві основні мети екологічного туризму: освітню – проводиться дослідження різноманіття природного середовища, участь туриста у різноманітних екологічних, освітніх та наукових програмах; рекреаційну, яка поєднує пасивний та активний відпочинок на природі, пізнання історії та культури місцевих мешканців, соціальну відповідальність до охорони природи та навколишнього середовища. На підставі визначної мети подорожей, вважаємо доцільним класифікувати види туризму, розділивши їх на активний і пасивний. До активного екотуризму можна віднести такі види, як пригодницький, історичний, велотуризм, альпінізм, спелеотуризм, агротуризм, зелений (сільський) та фермерський туризм. До пасивного екотуризму відносимо науковий, екопросвіту, культурний та природоохоронний.

Зауважимо, що хоча екотуризм є новим видом і напрямом у туризмі, проте він дуже швидко розвивається, насамперед, за допомогою новацій. Так, однією з найпопулярніших новацій є екоготелі, у яких використовуються енергоефективні технології, відновлювані джерела енергії. Такі готелі мінімізують негативний вплив на природу, зокрема, збираючи дощову воду та використовуючи сонячні батареї. Іншою новацією є розвиток та популяризація екологічно чистих видів транспорту, таких як електричні автобуси, велосипеди та скутери. Це дозволяє зменшувати викиди CO₂ та інших забруднюючих речовин. Ще однією новацією можна вважати посилення контролю та регулювання туристичної діяльності, що включає в себе встановлення меж, які не можуть бути перевищені, а також заборону забирання чи руйнування природних об'єктів.

Вище зазначене дає підстави для твердження, що екотуризм є новим напрямом в туристичній діяльності, він лише починає утверджуватися у сучасному суспільстві і формує суспільну свідомість, змінюючи ставлення людини до навколишнього середовища. Сьогодні екоконцепція проникає в різні види туризму, фактично об'єднуючись з ними. Інновації в екотуризмі є надзвичайно важливими, оскільки вони можуть сприяти зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище та створюють унікальний екодосвід для людства.